

ŠIFRA:PARTIZANSKA KURIRKA

TAKO JE, KAKO JE

dramska bajka u tri dijela¹

¹ i epilogom, bez kog' se i može

Uspomeni(k) na Dare (1934-2025)

*Kak'a mene naćera nevolja
vrat lomiti, po gori 'oditi,
a pod staros' –
kad mi vr'jeme nije?*

(iz epske pjesme)

LUPUS PERSONAE / BAJK(✗)SKE OSOBE

JUNAKINJA, rođena 14.10.1934. u selu Štitari, prijestonica Cetinje, Crna Gora J

EDINA UNUKA, udata, zaposlena, majka troje male djece, stara 40 godina P

RVA KOMŠINICA, stara 77 godina

STANAR, umjetnik iz Slovenije, star 59 godina

DOKTOR, specijalista ortopedije, hirurg, star 60 godina

GLAVNA SESTRA, udata, majka dvoje djece školskog uzrasta, stara 38 godina

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA, nepoznate starosti

i specijalni gost iz Italije:

TRANS LASZLO TOTH, lupus in fabula / vuk u bajci

PRVI DIO

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*iza sedam gora, iza sedam mora
u krevetu prijemnog odjeljenja
staračkog doma
mučeničkom smrću umrla je
Junakinja ove bajke*

PRVA KOMŠINICA:

a ona kukavica nije umrla-
no se rodila

NJENA UNUKA:

moja baba

JUNAKINJA:

rođena sam isto jutro kad su ubili kralja Aleksandra

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*Karađorđevića Prvog
koji je upucan: 09.10.1934., u 16.20,
u Marselju
preminuo je isti dan,
četrdesetak minuta kasnije*

JUNAKINJA:

u Štitare sam rođena

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*baš to jutro ili popodne -
sasvim svejedno*

TRANS LASZLO TOTH off:

živeo kralj!

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*koga je,
nakon jednog sličnog uzvika,
ubio čovjek iz mase*

TRANS LASZLO TOTH off:
crnogorske majke junački sin!

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ubio ga je Bugarin

TRANS LASZLO TOTH off:
»ja ću sada pjesmu ispjevati,
i atentat u njoj prikazati«

PRVA KOMŠINICA:

bogme ja,
od prošle godine,
ne čujem ništa

TRANS LASZLO TOTH off:
»gusle moje instrumentu stari
modernizam ništa nam ne kvari
jer guslarska fina melodija
postala je naša tradicija«

PRVA KOMŠINICA

gusla li gusla-
zlo i naopako

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*ka' i ova bajka –
u kojoj Junakinja već na samom početku
umre*

JUNAKINJA:

ako je ko lipsa'

nije niko slipsa'

STANAR:

stipsa?

JUNAKINJA:

ne, ne nego lipsa!

DIDASKALIJE / PRIPOVJEDAČICA:

to znači umro

JEDINA UNUKA:

baba se rodila 14.10.2025.

JUNAKINJA:

a muči tu,

ti znaš,

e si mi bila na babine...

JEDINA UNUKA:

tako joj piše u ličnoj

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ne savim tako

PRVA KOMŠINICA:

vele da se kralj rado vraća u Cetinje

e je svraća i nekol'ko dana prije no što će mu krvnik doć' glave

JUNAKINJA:

je li jes'

e si ga srela u staru pjacu, pa znaš

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

moгуće je, sasvim mogućе da je vijest o ubistvu kralja putovala do Cetinja čitavih pet dana,

pa je tako ispalo da je kralj ubijen isto jutro

kad je Glas Crnogorca objavio tu vijest

pa je tako ispalo, sasvim slučajno, da se radi o jednom te istom danu

JUNAKINJA:

ne znam bogme
no ti znam reć' onako
kako mi je prenijela ona što me rodila -
ja sam joj najstarija,
iza mene je brat, i sestra i najmlađi brat
sve sam ih 'ranila
i sa'ranila:
oca mi i majku,
i Domaćina
i dva sina
i šćer

GLAVNA SESTRA:

a ko ste joj Vi?

JEDINA UNUKA:

unuka

JUNAKINJA:

nju imam
i ono njeno dvoje dece

PRVA KOMŠINICA:

troje Stane, troje

JUNAKINJA:

jes' troje,
ono najmanje stalno zaboravljam

PRVA KOMŠINICA:

a slatko je ka' šećer,
oli da probaš?

STANAR:

kasnije ću, kad popijem ovu rakiju

PRVA KOMŠINICA:

oli još jednu?

STANAR:

ne, hvala, čini mi se malo jaka

PRVA KOMŠINICA:

svi vele da je dobra

ja ne pijem pa i ne znam

no da nije što ona što me čuva usula

ja njojzi ništa ne vjerujem -

e sam je jednom ufatila da mi čisti prozore tom Lozom što mi brat donosi

zamalo je nijesam poćerala

no, mi šćer nije dala

STANAR:

dobra je rakija,

ali je jaka

JEDINA UNUKA:

ona je najjača žena koju znam

JUNAKINJA:

a muči tu, neće vrana vrani oči kopat'

JEDINA UNUKA:

ti ako si vrana ja bogami nijesam

JUNAKINJA:

e ne no si Zećanka, to ti je glibo glibava još gore

JEDINA UNUKA:

ne no ti -

što si se toliko ponizila da si šćer udala u Glibavu Zetu

PRVA KOMŠINICA:

evo vele na vijesti da će ugradit' nekakav prečišćivač tamo kod vas

JUNAKINJA:

no im neće pomoć kak'i su

JEDINA UNUKA:

ne no ka' vi -

bez vode

GLAVNA SESTRA:

a ko ste joj Vi?

JEDINA UNUKA:

jedina unuka!

PRVA KOMŠINICA:

e si se na vrijeme šetila

'alal ti vjera

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

možda kasno,

ali za svakog' ko iole sluša jasno

da joj je to unuka

rekla je, maločas je rekla...

GLAVNA SESTRA:

slušam ja, ali više ništa ne čujem

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ni sopstvene misli na kraju smjene

GLAVNA SESTRA:

ovome nema kraja

PRVA KOMŠINICA:

a biće ne boj se,
i to ćete dočekat'
samo to se ođe i čeka

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

(k)raj

JUNAKINJA:

malo još, strpljeću se ja,
pa ću, ako Bog da -
put Jezera

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

daće Bog, darežljiv je on

JEDINA UNUKA:

baba, đe ćeš to

JUNAKINJA:

niđe

JEDINA UNUKA:

nemoj da se pomjeraš ni slučajno

JUNAKINJA:

ni namjerno
važi, važi, sve će bit' kako ti kažeš
neću ja niđe mrdat'
evo, ova sestra će mi bit' šedokinja

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

za sud na kome će se u krivičnom postupku za nesavjesno liječenje baš ta sestra, Glavna Sestra, na čiju pomoć Stane računa, naći u ulozi tužene

JUNAKINJA:

viđi, ja tužibaba nikad nijesam bila,
a nemoj ni ti, ako ćeš da od babe prifatish savjet -
no ga nećeš

JEDINA UNUKA:

umorna sam

JUNAKINJA:

mala, ol' ti 'odit' svojoj kući
e si premorena dijete

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

sasvim je moguće da je zbog toga što je premorena Jedina Unuka maloprije rekla da je Junakinja rođena 2025.

JUNAKINJA:

a jes' -
nemojte joj što zamjerit'

TRANS LASZLO TOTH off:

lapsus in lingue!

JUNAKINJA:

'ajd' ti kod one đečice,
a ja ću te čekat'
nemam vala kuđ

PRVA KOMŠINICA:

a đe će pobjeć'-
niđe ne boj se,
ovaj put ste je dokrajčili
bogme sam ja znala -
čim su je utovarili u ona kola
viđela sam -
povratka joj više nema,
bez eto

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

prva Komšinica ćûti neko vrijeme

PRVA KOMŠINICA:

kad pomislim što su sve činili š njom

kukavicom...

no, mi se šćer ljuti

kad pričam tako

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ni po babu ni po stričevima,

već po pravdi Boga jedinoga

sudi Prva Komšinica

JUNAKINJA:

ima li ga,

nema li ga,

ko će to znat'

PRVA KOMŠINICA:

ne petljaj se, veli mi šćer

STANAR:

imate ćerku?

PRVA KOMŠINICA:

u Budvu se udala,

neka je vala,

samo kad se odavle makla

TRANS LASZLO TOTH off:

»Mirjana, Mirjana, srcu mom si najdraža«

PRVA KOMŠINICA:

stalno me kukavac pita za nju

kad me gođ vidi

JUNAKINJA:

dođe on,
ponekad dođe,
to gore mu je kuća

PRVA KOMŠINICA:

rijetko, vrlo rijetko,
ostane po dva tri dana
i ide

STANAR:

ćerka...?

JUNAKINJA:

ne, no ovaj komšija,
za njega ti zborimo
ne diraj ga,
pa neće ni on tebe

TRANS LASZLO TOTH off:

lo sono lupus in fabula

JUNAKINJA:

prvo su oni pravili kuću,
ne on, nego otac njegov
pa Đurkovići
pa mi Pejanovići

STANAR:

koliko si godina imala kad si se udala

JUNAKINJA:

devetnajes'

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

prestarala

JUNAKINJA:

prestarala, nema tu...

domaćin moj u selo je bio,

a kol'ko je bio skroman,

to neka,

neka mu je lako -

doša' da me ište.

priča ovo, priča ono, veli majka: bogami je pogana, ima jezika dosta

đever zbori: neće, neće tako mi boga tako lako majku mi i sna'u zaobić, ako misli progovarat' -

e će je svekrva i jetrva đeljat kako je njima pravo

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ako ćemo pravo mogla je ovo biti i bajka o Pepeljugi

koju svekrva i jetrva...

JUNAKINJA:

jes' to mi je od đevera žena –

zlobna li je bila samo kad se šetim...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

zlobnija čak i od one dvije Pepeljugine polusestre

koje nemaju konkurencije,

barem kad se radi o čudesnom svijetu bajki

JUNAKINJA:

a bogami sam se izborila u deset da mi nijesu nista mogli

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

smijeh

JUNAKINJA:

vjerujes li na dušu, ne mogu reć za svekra da mi je bio miliji no otac,

a bogami sam bila i slobodnija š njim, no s ocem svojim

voljela sam ga ne manje nego oca

kad pođemo u Štitare povešću vas ja u Kunoprise da vidite

izišćemo, kad stignemo,

na vrh te glavice, đe mozes cijelo Jezero viđet'

STANAR:

koje jezero

JUNAKINJA:

Skadarsko.

je l' ti dobra kafa?

STANAR:

jes'

JUNAKINJA:

mene se čini da je malo jača bolje bi bilo ,

no štedi ova kučka

bogme ću je ja nabit' noga

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

mene

JUNAKINJA:

a tebe, koga ću drugoga,

reći: nemam –

mene nije sramota

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

čuju se koraci

lupkanje šoljice za kafu

opet koraci

STANAR:

i ona kaže da je odavde,

iz Medovine

JUNAKINJA:

ko brate?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ja –

*Staro Cetinjanka sam ti ja
no su nas počerali zbog neposlušnosti
po nama je Medovina dobila ime
po masakru je postala poznata*

PRVA KOMŠINICA:

e, nikome ne trebala takva slava
ni krvniku

STANAR:

po plemenu?

JUNAKINJA:

to nije pleme
plemena su ti nešto drugo
no ne znam da ti objasnim

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*načini organizovanja crnogorske drzave
poludivlja plemena
koja su to trebala i ostati,
a nijesu puno ni odmakla od tog stepena organizacije društva na koje se može uticati samo, jedino i
isključivo kletvom*

TRANS LASZLO TOTH off:

znao je to Sveti Petar Cetinjski,
neka mi oprosti

PRVA KOMŠINICA:

a okle reče e je ovaj gospodin što je doša da ti vidi sprat?

JUNAKINJA:

e bogami ne znam
jes mi reka',

no sam zaboravila

STANAR

iz Slovenije, iz Ljubljane

JUNAKINJA:

zapamtila sam ja

no neću njojzi da rečem

bi vala sve da zna

i kol'ko piruna imam u škaf

PRVA KOMŠINICA:

'oće li ti se uselit' na sprat?

JUNAKINJA:

viđećemo, sve ćemo viđet'

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

istu, gotovo identičnu rečenicu Prvoj Komšinici ponovi i Jedina Unuka u jednom od brojnih telefonskih izvještaju o zdravstvenom stanju naše Junakinje, nakon što ona, naša Junakinja, slomi kuk

DOKTOR:

to je nažalost kod starijih osoba česta posljedica pada

jer su kosti osjetljivije zbog manjka kalcijuma

PRVA KOMŠINICA:

pala je, bogme sam ja odavno znala da će pas'

DOKTOR:

najčešće je to pad s neke sopstvene visine

JUNAKINJA:

evo vidiš me kol'ka sam

svaki sam džak iznijela na ova svoja leđa kad smo dizali sprat

što ću ti ga dat'

ako ti se sviđi

DOKTOR:

što se tiče simptoma:

jaki bol

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

vidi joj se na licu

DOKTOR:

bolni svi pokreti pri pokušaju pokreta

ne mogu se ni izvesti

praćeni su lokalnim simptomima u vidu otoka i crvenila

JUNAKINJA:

ucrvljah se više

DOKTOR:

ono što je kod loma najvidljivije je:

rotacija stopala

PRVA KOMŠINICA:

nagrdila se, ne pitaj

DOKTOR:

dominantan je bol

JUNAKINJA:

boli bogme

no, izdržaću

što ću

PRVA KOMŠINICA:

dako je operišu...

STANAR:

morali bi

JUNAKINJA:

što se mora

nije teško

PRVA KOMŠINICA:

moral ti je odavle davno proćeran

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

i etika.

zajedno, u istom danu su moral i etika

nestali bez traga

isparili su

što bi se reklo u ovom besudnom kraljevstvu

iza sedam gora iza sedam mora

godine ne davno davne nego ove -

umire junakinja jedne bajke

sasvim zdrava u bolesnom društvu

u kojem nema pravih pomagača

koji bi joj spasili dugovječni život

PRVA KOMŠINICA:

a njoj života više nema

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

kao što ga nije bilo ni za etiku i moral koji su najprije zastrašivani, potom ucjenjivani, reketovani, prebijani, uhapšeni, nakon čega su osuđeni na smrt kamenovanjem

kad im bi jasno da će platit' glavom

etika i moral se dogovoriše da odavde ispare

iako su, istini za volju

njih dvoje

na kraju u crnu zemlju propali

jer su se zastiđeli u ime svih onih koji za stid i sram ne znaju

PRVA KOMŠINICA:

sram ih i stid bilo

šta sve lažu na televiziju

ne znam ni što mi Mira plaća za ova govna

da mi popiju pamet

JUNAKINJA:

ionako je nema...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

pravdoljubiva Prva Komšinica u tim trenucima izgleda kao boginja Ljutnje

prava pravcata boginja

od krvi i mesa

baš kao i naša cijenjena glumica koja igra ovu ženu iz naroda

TRANS LASZLO TOTH off:

pravda za moral i etiku!

PRVA KOMŠINICA:

koja crna pravda

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

i ona je u zemljicu crnu propala po modelu besudnog pravosuđa je prokopala tunel dovoljno dubok i

dug da se njima brzo i lako može stići čak

i na kraj svijeta

PRVA KOMŠINICA:

bezobrazluk je to veliki

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

veliki koliko i nedostak ljudske empatije koji je za posljedicu imao smrt Junakinje

DOKTOR:

došlo je do preloma vrata butne kosti

JUNAKINJA:

jes' jes' dobro me boli

PRVA KOMŠINICA:

a ona je gotova

najmilije bi mi bilo da sam u krivu

no,

viđecete vi -

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Prva Komšinica je s pravom ljuta

i to na čitav svijet

ćuti

poslije nekog vremena krišom obriše jednu suzu

GLAVNA SESTRA:

i ja bih plakala, nego mi ne može bit'

ovo je strašno što se čini-

po treći put mi s' Cetinja dovoze istu babu

JUNAKINJA:

mene je li?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Junakinju-

suvu, živu i žilavu staricu bijele glave –

GLAVNA SESTRA:

Vi, bako, opet kod nas?

JUNAKINJA:

ka' što vidiš

GLAVNA SESTRA:

a što ste opet pali? nijeste smjeli da ustajete...

JUNAKINJA:

ne vala no ću trnut' na kauč

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

čekajući Unuku da joj donese priganice

JUNAKINJA:

jes' , jes' ona mi je

od šćere,

što mi je umrla

TRANS LASZLO TOTH off:

bako, bako...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ćuće se kasnije

u toku pauze

kad se na istom ovom mjestu

bude događala prava pravcata dramska bajka

ali

ona za malu đecu

za najmlađe

*biće u njoj i unuka i priganice i baka i šćer i Lovac i Vuk i kamenje -
mnogo kamenja*

PRVA KOMŠINICA:

toga nam ne fali
imamo ga vala za izvoz

TRANS LASZLO TOTH off:

naješću se kamenja
to mogu
ali u koju rijeku da se utopim
kad je ođe nema
pitanje je sad

STANAR:

imate li vode?

PRVA KOMŠINICA:

ne bogme, isključuju
e treba vele u Budvu voda

TRANS LASZLO TOTH off:

kad se najedem kamenja biću žedan

JUNAKINJA:

polako, polako, ne trči pred rudu

PRVA KOMŠINICA:

a trčala si vala ako je iko
svakome si i dala, i skuvala, i oprala
a ođe su ti sad?
niko ti se ne obrće

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

a niko je ni ne obrće tako da su joj se na tijelu, od dugotrajnog ležanja, na leđima otvorile bolne rane

JUNAKINJA:

đe je Jovo Perov da mi ovo takne
on će to znat' da mi izvîda

DOKTOR:

nova dijagnoza: senilnost

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

za Doktora senilnost, a za nas nada da u ovoj bajkovitoj drami postoji i neko ko se zove Jovo Perov, a koji bi, po riječima Junakinje, mogao da vîda njene rane na leđima rane koje su nastale zato što već treću sedmicu Junakinja leži u državnoj bolnici, privezana za krevet, u nepodnošljivim mukama, omamljena narkozom leži sa lomom i iščašom kuka koji niko, od za takve poslove nadležnih, ne sanira

JEDINA UNUKA:

tužim ženu koja je puštila da padne

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

stigao je i poziv za glavni pretres u kome piše da se Pejanović Stane, naša Junakinja, poziva kao tužilac da dođe dana tog i tog u vrijeme to i to u ovaj sud, kancelarija 38, sprat 1, na glavni pretres u krivičnom postupku zbog krivičnog djela Nesavjestan rad u službi protiv okrivljene te i te

PRVA KOMŠINICA:

a kažite imenom i prezimenom
da svi čunu ko je...

JEDINA UNUKA:

ona što je pazila će mi platit'
neće se ovo ovako olako završit'

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*počelo je loše
a završiće se još gore*

DOKTOR:

rendgen dijagnostika: da se snimi kuk

i u najkraćem roku operativni zahvat

PRVA KOMŠINICA:

držali su je više od tri neđelje bez operacije

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

do koje nije došlo

pa je umjesto toga

došlo do propadanja koštanog tkiva

DOKTOR:

upravo tako

organizam to prepoznaje kao infekciju

jer

dolazi do reakcije organizma na povrijeđeno tkivo

odbrambeni imunološki odgovor te leukociti i fagociti koji su zaduženi za to

jedu nekrotične ćelije

bez antibiotske terapije razvija se dalji infektivni proces

sa mogućnosti razvoja septičkih reakcija i septičkog šoka

bakterijski agensi ulaze u sistemski krvotok poslije cega dolazi do narušavanja mikrocirkulacije i ugrožava

se stanje drugih vitalnih organa -

pluća, mozga, srca

TRANS LASZLO TOTH off:

“pjevaćemo šta nam srce zna

pjesme sa svih strana planina...”

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

nakon čega nastupi smrt

TRANS LASZLO TOTH:

“doći će smrt i imaće tvoje oči”

JUNAKINJA:

unuka mi ima plave oči

plave ka' jezero

JEDINA UNUKA:

kriva je ova što je pazila

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

svi su nevini dok se ne dokaže suprotno

PRVA KOMŠINICA:

a će si bila ti da je paziš?

JEDINA UNUKA:

na posa', popila sam tri disciplinske

TRANS LASZLO TOTH off:

vode! vode! žedan sam vam ja

e sam se najeo kamenja

JEDINA UNUKA:

sad sam na obuku, ne znam što da radim, ne smijem da izgubim posa', imam đecu ne znam će mi je glava

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

na ramena u Podgoricu

JEDINA UNUKA:

u Cetinje je pazila žena

PRVA KOMŠINICA:

jes' vala

JEDINA UNUKA:

dobro sam joj platila

PRVA KOMŠINICA:

ne griješi dušu, no je nemaš

ka' što je nema ni ova

što nećete da objavite ko je

JEDINA UNUKA:

tužila sam je

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*prvu Komšinicu jer -
druge u ovoj drami nema*

PRVA KOMŠINICA:

a ima kako nema
ima ova dolje što je Stane ponekad odila k njojzi
no-
što je odila, odila je
više neće

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*to je tačno, sasvim tačno,
stanje naše Junakinje je jako loše,
ali, kao i u svakom mraku,
odnekud treperi plamičak nade*

PRVA KOMŠINICA:

nema njoj spasa

JUNAKINJA:

ima Jovo Perov

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

potencijalni SPASILAC

JUNAKINJA:

vjeru sam sačuvala

PRVA KOMŠINICA:

jes' Nada joj je ime ovoj...

STANAR:

komšinici?

PRVA KOMŠINICA:

ovoj dolje
baksuznici...
ona joj je i slomila vrat

DOKTOR:

kuk ste slomili

JUNAKINJA:

sama pala sama se utukla

PRVA KOMŠINICA:

e sam ji stalno zborila:
a nemoj, moja Stane, primiri se tu...
jok, kakvi
džaba njoj sva priča

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

*a pričala Prva Komšinica, jeste vala ako je iko ona je
savjetovala
i to preko svake mjere*

JUNAKINJA:

ubi me

PRVA KOMŠINICA:

a dosadna sam više i Bogu
sam se na glavu popela

STANAR:

nemojte tako...

PRVA KOMŠINICA:

nego kako ću?
ja sam joj oče najbliža
tolike godine, vrata u vrata

GLAVNA SESTRA:

sačekajte molim Vas ispred vrata
dok Vas neko ne prozove

JEDINA UNUKA:

čekam, uzalud jer znam da me niko prozvat' neće

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

prozivaju je u sudu, upravo sad, ovog trenutka, treba da se pojavi na ročištu koje je pokrenula

JEDINA UNUKA:

u bolnicu sam ljudi

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA

Prva Komšinica se gorko nasmije službenici u sudu koja već drugi put, po službenoj dužnosti, proziva Junakinju imenom i prezimenom, iako vidi da je hodnik prazan

sasvim prazan

za razliku od hodnika opšte bolnice u Risnu kojim se Glavna Sestra jedva, na jedvite jade probija, pokušavajući da ignoriše sve one koji moraju neodložno »samo nešto da je pitaju«, a takvih je u ovom trenutku na pločicama koje život znače, jako jako puno

PRVA KOMŠINICA:

ona ne zna kuđ udara,

no, nek' čini što gođ 'oće

obrukala se vala,

obraz joj se okinuo

nema ga slobodno čim je mene smislila da tuži,

a što sam joj ja kriva

da joj nije bilo mene babu bi mrtvu našla

evo vidiš li me kakva sam na ovu 'odalicu

ja sam onome gadu što je trebo da je pazi pomagala da je digne, e je bila pala

jedva sam je, na jedvite jade podigla

a, što je bolje

svakako će u grob

da je i prije

bolje bi joj bilo

da ne dočeka ovo zastiđe

NJENA UNUKA:

ne tužim ja tebe Gorde,
nego ovu ženu što je bila plaćena da je čuva

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Prva Komšinica se zove Gorde

PRVA KOMŠINICA:

Jes' Mileva mi je pravo ime,
no me svi zovu Gorde

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

I sad polako ali sigurno postaje jasno zašto u ovoj drami niko ne operiše pravim imenima, jer ako je Prvoj Komšinici pravo ime Mileva Đurković, a zovu je Gorde, onda žanr iz bajkovito dramskog može vrlo lako da sklizne u neku komediju zabune, a situacija je smrtno ozbiljna

JUNAKINJA:

nasmijat' se moramo

PRVA KOMŠINICA:

pa 'oće li je operisat'?

JEDINA UNUKA:

čim budem nešto znala zvaću te

PRVA KOMŠINICA:

'oćeš, 'oćeš ka'i dosle što si je i zvala i pošećivala

JUNAKINJA:

đe li sam ja ovo

PRVA KOMŠINICA:

na onaj svijet moja Stane
kažu li i kod vas u Sloveniju to
ili je to samo nešto naše

jer smo ti mi malo mimo narod

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

tišina

zvuči kao turcizam

PRVA KOMŠINICA:

a vala kad se njih oslobodismo

TRANS LASZLO TOTH off:

ođe su ti visile Turske glave dok je Mozart u Beč pisa'...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Fantaziju u D Molu

Gledam dvije grlice na lipi. Neko svira Mocarta. Fantaziju u D molu, načudnije njegovo djelo koje se završi iznenada, baš kao što odlete i one dvije grlice

PRVA KOMŠINICA:

to se čeka

znala sam ja od početka šta se čeka

a evo se i dočekalo

JEDINA UNUKA:

imam troje male dece, posa', muža...

GLAVNA SESTRA:

onda vam je jasno

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ne sasvim, jer Jedina Unuka ima jedno dijete više od Glavne Sestre iako su njena deca mlađa ona je starija što znači da se Glavna Sestra udala ranije ili nije

možda je i trudna sa trećim ali još nije otišla na porodiljsko trudničko kako god se zvalo odsustvo je odsustvo iz ovog bolničkog hodnika u kome svi računaju na nju

PRVA KOMŠINICA:

jes' ka da niko nema muževe i decu čoče no njih dvije

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

izgovori to čvrsto odlučna da prekine priču i o Glavnoj Sestri i o Jedinoj Unuci, i počne nešto da traži pogledom po prostranoj dnevnoj sobi u kojoj sedi Stanin stanar sedi i pije odličnu domaću Lozu, dok u ćošku ćuti ugašena peć na drva

PRVA KOMŠINICA:

dimio mi je, zimus, taj đavo, e sam se imala ugušit'
no evo su je juče popravljali opet
dako ove zime neće
đavo izgorio i nju i mene zajedno š njom
ko zna đe mi je obestrvila
ova što me obilazi, sve mi ispretura, ništa ne mogu da nađem, džaba priča, džaba sve
ona svoju sviđa
a ne mogu šćeri da kažem da je počera
oće onda da me vodi u Budvu
a ja iz ove svoje kuće neću
dok me ne iznesu

STANAR:

a kod vas umrle nose?

PRVA KOMŠINICA:

nose
do sad su nosili
no još malo nece imat' ni ko da nas nosi,
evo smo se listom utrli da gore ne mozemo

STANAR:

ne razumijem baš sasvim o čemu ona priča ali pretpostavljam da misli na mafiju

PRVA KOMŠINICA:

lako mi je za mafiju

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Prva Komšinica nastavlja da, još upornije nego prije, pogledom nešto traži

PRVA KOMŠINICA:

a ne moraš im sve prenositi'
no mi pomoz
ličnu kartu tražim
ođe mi je bila... oću da mu pokažem...

STANAR:

je li ovo?

PRVA KOMŠINICA:

jes' ođe je nađe?

STANAR:

pored televizora

PRVA KOMŠINICA:

utuli ga taman
eto viđi:
ođe fino piše Mileva
a Gorde –
to ime mi je jedna komšinica nađela,
još dok sam bila u kolijevku
vele e je rekla:
pogledajte malo ovo dijete
ovo vam nije Mileva, no Gorde
poslije svi Gorde, Gorde i tako ostah ja Gorde

STANAR:

Gorde znači, a ova druga komšinica je Nada

PRVA KOMŠINICA:

jes' ova što je s ođe u ovu priču nema

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDIČICA:

ali će umrijeti zadnja

PRVA KOMŠINICA:

a oće slobodno
sve će nas ispratit'

TRANS LASZLO TOTH:

nema njoj smrti bez šekire

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Stanar ne razumije šta to znači ali je shvatio da Prva Komšinica onu drugu komšinicu baksuznicu Nadu, što je u ovoj dramskoj bajci nema ni za lijek, ne može očima viđet

PRVA KOMŠINICA:

nećemo o Nadi
ta je kod mene završila

STANAR:

znači - Gorde...

JUNAKINJA:

jes' jes', Mileva, ona ti je Gospođa bi da ima služavku, no je očima ne može viđet'

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

misli na Geronto domaćicu

JUNAKINJA:

što je mislim u moju glavu to ti nemoš znat'

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Stanar se nasmije

STANAR:

ja sam Jernej

PRVA KOMŠINICA:

kako reče da ti je ime?

JUNAKINJA:

Andrej.

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Jernej se nasmije i ponovi malo glasnije

STANAR:

Jernej

JUNAKINJA:

nemoj ti nama što zamjerit'

Mileva je jako dobra žena

samo što slabije čuje

a, ja sam ti malo

kako ću ti objasniti'...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

pokaže rukom gest koja bi trebalo da upućuje na to da je malo,

po domaće rečeno - ćaknuta

JUNAKINJA:

ne malo, no malo više

jednom sam donijela sijeno na leđa, bogme podaleko je bilo, do Štitara jedno tri, četiri sata 'oda, i kad sam ga spuštila pred našega vola, zaklala ga je...

STANAR:

ko?

TRANS LASZLO TOTH off:

zmija kume, zmija vola zaklala

JUNAKINJA:

jes' bogami, zborilo se ka Luka Perov, to je naš brastvenik

ali smo daleko

uglavnom-

njegov ti je sin dolazija, tome volu je nesto taka i izliječio ga

TRANS LASZLO TOTH off:

taknuto maknuto

GLAVNA SESTRA:

prvo treba da se izvade nalazi da vidimo je li ona uopšte u stanju opet da se operiše, al' to će ljekar sve da Vam objasni

PRVA KOMŠINICA:

'oće vala baš

dokon doktor

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

da joj natenane

preko telefona

objasni sve

JEDINA UNUKA:

u sud sam

JUNAKINJA:

dokon pop i goveda krštava

STANAR:

šta to znači?

JUNAKINJA:

lupa stogodnja baba

ne slušaj ti mene

uglavnom, za ovoga brastvenika sam ti počela priču

STANAR:

Luka Perov

JUNAKINJA:

Jes' -

kod nas su bila dvojica koji su znali tako nešto izliječit, e mi ovaj brastvenik zbori: "Ljuća si ti bila od nje kad tebe nije zaklala"

STANAR:

a kolko si imala godina tada?

JUNAKINJA:

može bit', petnajest, šesnajest neđe...

dobro je. šuti. sve se zaobišlo.

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

osim prelom kuka

JEDINA UNUKA:

baba je inače baš zdrava

JUNAKINJA:

pogana sam ja, ne znaš ti mene,

još...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

na šta se Stanar Jernej ili Andrej sasvim je svejedno, nasmije kao da je razumio

JUNAKINJA:

neka ti priče, ne trebaju nama posrednici

on i ja se odlično razumijemo

JEDINA UNUKA:

moram da uzmem advokata

STANAR:

ja sam Jernej, ali mi je đed bio Andrej

PRVA KOMŠINICA:

što veli?

JUNAKINJA:

eto vidiš da sam znala

znam ti ja svakog đav'la

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

na šta se Stanar opet nasmije i ponovi sličan ali ne sasvim isti gest rukom koji bi trebao da ukazuje na to da je i on malo »ćaknut«

JUNAKINJA:

vidim ja -

iz njegovijeh usta nema grkijeh riječi

STANAR:

to sad nijesam razumio

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

rekla mu je, drugim riječima, da je ka' »melem«

STANAR:

kol'ko je sprat?

JUNAKINJA:

nikoliko bogme ako nemaš

ja to razumijem

STANAR:

imam ja

JUNAKINJA:

Bogu fala, vazda ima

daću ti sve ovo za 200 eura

je l' ti puno?

STANAR:

ne

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*Jernej potegne rukom za desni zadnji džep u kome mu se nalazi crni, kožni, prilično korišen novčanik
marke Mona, ali ga Junakinja zaustavi žilavim stiskom nadlaktice*

JUNAKINJA:

platićeš imaš kad

ja para imam

ako ti je puno, i ako nemaš reci

i viđi nešto:

kad nemaš 'leba
ima kod mene
ja sam ti stalno kući
ako nijesam ili sam kod Mileve ili kod ove dolje komšinice ili sam ti na groblje
tamo su mi đeca
svo troje
dva sina i šćer i Domaćin i svi su tamo...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA

svi ćute. dugo.

predugo ćute o položaju naše Junakinje

koja treću nedelju ćeka na operaciju koja joj je mogla spasiti život

JUNAKINJA:

što ćes-

živi sa živima mrtvi sa mrtvijema

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

a Junakinja djeluje življe od svih prisutnih zajedno

i živjela bi da je nisu bespotrebno

skinuli sa spiska živih

TRANS LASZLO TOTH off:

jebem vam sve po spisku!

JEDINA UNUKA:

prebacujem starateljstvo na državu

jer postavljaju dijagnozu da se babino psihićko stanje naglo pogoršalo

JUNAKINJA:

ćekam Anđelu da mi dođe

da je još jednom vidim

PRVA KOMŠINICA:

neka se kaže imenom i prezimenom ko je sve kriv da se zna

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ko je ubio Stane Pejanović

JUNAKINJA:

pominje li me to?

STANAR:

pomalo

JUNAKINJA:

pomalo je li... daću ja njoj pomalo više... uh, kakva je... školovana budala, no mene prelajat' ne može, ja sam od đav'ola... slušaj ti mala, da ti nije na pamet palo da mi ga diraš, e ću te ja oribat i to bez četke

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDACICA:

svi se smiju, svi piju rakiju, kafu, puši samo Stanar

JUNAKINJA:

a tebe što je to u ruku? ti si čoce nevidljiva, praviš se ka da te nema, a ja te jedna ne bila viđu ja dobro, iako sam odavno. fali li to jedno dugme na taj prsluk?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Junakinja ni u dubokoj starosti ne nosi naočare čak ni dok uvlači konac u iglu, kojom će zašiti dugme na prsluku ove didaskalije

JUNAKINJA:

neka ti priče no mi dodaj mi ono
dugme, ne mogu te tak'vu gledat

PRVA KOMŠINICA:

kol'ko ćete ostat' kod nas?

STANAR:

jedno mjesec dana,
možda dva,
dok ne završim projekat

PRVA KOMŠINICA:

a će radite?

STANAR:

ja sam umjetnik

JUNAKINJA:

čini što gođ ti je volja

PRVA KOMŠINICA:

odavle svi bježe

JUNAKINJA:

s ove tarace ti se vidi cijelo Cetinje

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA

koje je Jedina Unuka prešpartala uzduž i poprijeko

PRVA KOMŠINICA:

jes' kol'ko li sam i ja sa ovom mojom hodalicom

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ne bi li, nakon što je JUNAKINJA pala i slomila kuk našla ženu koja će je njegovat'...

DOKTOR:

kuk sam sredio, ne jednom, nego dva puta

JEDINA UNUKA:

jedna jedina žena u Cetinje je pristala da je čuva

PRVA KOMŠINICA:

e fino si je našla da ne može ljepše

da si je birala ne bi goru izabrala

psovala je

klela je

uđe ođe jedno jutro i veli-

ja ću ti je udavit'

ka' da je moja
no jes', evo, na kraj'
moja –
no, čija je no moja

JEDINA UNUKA:

što da činim kad nijesam mogla nać' nikog drugog

GLAVNA SESTRA:

to je Vaš problem

JEDINA UNUKA:

pa što ću z babom?

GLAVNA SESTRA:

mene pitate?

JEDINA UNUKA:

vas, Vi ste ođe glavna sestra, jeste li?

GLAVNA SESTRA:

jesam

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

glavna je ali nije Jedina, tako da je Jedina Unuka zaista mogla nekome drugome da se obrati sa pitanjem svih pitanja

JEDINA UNUKA:

đe ću s babom?

GLAVNA SESTRA:

a đe ću ja? nemam đe da je smjestim, s'vatite mi, ljekari sve svaljuju na nas, kreveti su puni

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

hodnici krcati

a glavna sestra koja uz to što je u drugom mjesecu trudnoće za koju još ni sama ne zna

stvarno ima posla preko glave

JEDINA UNUKA:

vi ste bolnica

GLAVNA SESTRA:

ne, ja bolnica nijesam, bolnica je državna

JEDINA UNUKA:

vi ste glavna sestra u državnoj bolnici

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

sa dežurstvima plata joj izađe na 700e

GLAVNA SESTRA:

kontaktirajte izabranu sestru da vam pošalje uput, jer ja bez uputa ne mogu da je unesem u sistem

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDACICA:

koji ne funkcioniše

GLAVNA SESTRA:

ako ne znate ko je njena izabrana sestra zovite bolnicu Cetinje pa pitajte

DIDASKALIJA / PRIPOVEJDACICA:

ne zove se tako olako prva državna bolnica u Crnoj Gori

JEDINA UNUKA:

zvala sam ih

GLAVNA SESTRA:

i? šta su vam rekli?

JEDINA UNUKA:

ne javlja mi se niko

GLAVNA SESTRA:

pa sta ja radim? zovite ih opet? ne očekujete valjda da ih ja zovem?

JEDINA UNUKA:

ja ću da poludim

TRANS LASZLO TOTH off:

»Lud sa tobom, lud bez tebe

U ludom svetu živim sam

Lud je, lud je svaki dan

lud sa tobom, lud bez tebe

noći zvezde skrivaju kad za tebe pitaju«

JEDINA UNUKA:

šta treba da ih pitam kad i ako mi se nekad jave?

GLAVNA SESTRA:

nije mi jasno kako su je poslali bez uputa...

PRVA KOMŠINICA:

svak' bi da je se otarasi

JEDINA UNUKA:

moja baba je imala baš težak život

PRVA KOMŠINICA:

težak pretežak

GLAVNA SESTRA:

sigurna sam da jeste

JEDINA UNUKA:

kad bih vam rekla sta je sve preživjela moja baba

GLAVNA SESTRA:

a ko nije?

PRVA KOMŠINICA:

sve joj prosto do nesoji
e će joj doć' poslije svega
oni će joj doć' glave

GLAVNA SESTRA:

nemojte više molim vas, nemam vremena, najbolje da pričate sa ljekarom

NJENA UNUKA:

a će je on?

GLAVNA SESTRA:

u svojoj ordinaciji

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

najvjerovatnije,

*a ako nije tamo tuda je neće, po hodnicima je ili na pauzi, ako nije pošao u kućnu posetu, uglavnom -
potražite ga*

JEDINA UNUKA:

nema ga

GLAVNA SESTRA:

pa sačekajte ga

PRVA KOMŠINICA:

e strva im se dabogda ne znalo

JUNAKINJA:

ne znam će sam,

boli me

ali sam se ućutala

nikome se ne žalim

sa svima ću na fino

a ovamo: svoju ću sviđat

dok ne mrkne

tad' ću propunit' ka manastiru, pa u Medovinu, iz Medovine na groblje, pa put Štitara,

a odozgo, kad podmirim sve

ja ću na Jezero za ovčama
da se kupam,
e imam i ja dušu

DRUGI DIO

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

rođena je tamo

odakle se vidi Jezero

laka na nogama

Junakinja se pojavljuje pločicama koje život znače i to

u pratnji Prve Komšinice

koja bi, kad ne bi imala hodalicu kojom se pomaže pri svakom koraku, djelovala kao da je:

i po kilaži

i po visini

i po boji lica, odvaljena od brda

koje na samom početku

samo slutite

jer sedite u gustoj magli

koji razbijaju dva neonska natpisa na italijanskom: USCITA

JUNAKINJA:

vidiš li ti, doktorice, onu glavicu?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

nije sasvim jasno kome se obraća...

JUNAKINJA:

tebe što se praviš nevješta

svima je sve jasno

samo tebe čočče nije

da si doktorica ti i niko drugi

najučenija si ođe

no-

jesi li najpametnija

o tome bi se moglo diskutovat'

STANAR:

ne razumijem šta znači glavica?

JUNAKINJA:

kako bih ti to objasnila?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ono brdo...

brdo

koje i dalje samo slutimo

JUNAKINJA:

falim te Bože da što korisno čujemo i od tebe

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

glavica je zapravo vrh brda

JUNAKINJA:

jes', u pravu je,

tamo sam stajala i gledala 'Talijane kako ulaze u Cetinje

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

tišina koju remeti samo kiša

JUNAKINJA:

davno je to bilo

mного davno

TRANS LASZLO TOTH off:

»kiša je padala, a ja sam plakao za njooooooooommmmm,

tišina duga, ko moja tuga,

nestaće u gradu toooooooooommmmm...«

STANAR:

opet nešto više

JUNAKINJA:

a jes' on će stalno pjevat'
no, da te nije šta dira'?

STANAR:

ne, nije...

KOMŠINICA:

kukavac, nije sam

JUNAKINJA:

nije mu ni čudo
šta je sve preživio
otac mu je bio bokser

PRVA KOMŠINICA:

e kako tucijaše ženu... sve je kukavica bježala kod nas, a on za njom, pa me pita je l' kod tebe, a ja velju:
ne, nijesam je gledala od juče

STANAR:

pa šta mu je bilo sa ženom?

PRVA KOMŠINICA:

a nije mu to žena, no majka njegova,
to o ocu zborimo od ovoga momka
komšije
to je bila njegova majka

STANAR:

shvaćam

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ne shvaća on ništa pod Bogom živijem

JUNAKINJA:

i mene se čini
no je blagorodan

da te slučajno ne čujem da mu što prigovaraš
ako bude što lajala ova kučka ti mi reci

TRANS LASZLO TOTH off:

didaskalija je kučka!

STANAR:

bože, bože

JUNAKINJA:

jes' jes' Bog

nešto kažu da ima

da postoji

ispod nas ti je manastir

poći ćemo jedan dan da prošetamo

povešću te

a doktoricu ćemo ostavit' ođe s Gorde

da joj pravi društvo

i da nam ne dosađuju

ti i ja ćemo se sve lako sporazumjet'

ti si mi ka' sin

ja te tako gledam

imala sam bogme dvojicu

ljepotana

no, što ćeš brate moj,

tak'a im je sudbina bila e' su mi ih ukleli

kad sam ovoga starijega izgubila mislila sam nema dalje

pa se evo i poslije toga svašta preko leđa prebacilo

STANAR:

ja razumijem sve, samo sam prije mislio da pričate o ženi od ovog komšije, ovaj što je tuka' a to mu je u stvari bila majka

JUNAKINJA:

jes' majka, videla sam ja odma' da ti nijesi ukopča'

TRANS LASZLO TOTH off:

»o mladosti, o mladosti...«

JUNAKINJA:

je' l te stra' od njega?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

opet nije razumio šta mu je rekla, ali se pravi kao da jeste i maše potvrdno glavom

PRVA KOMŠINICA:

bojiš li se, pita je?!

JUNAKINJA:

čuš boji li se, čega ima da se boji

on je fin momak

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

koji pjeva li pjeva

JUNAKINJA:

ti si, mene se čini, strašljiva ka' zec

STANAR:

paranoična je

JUNAKINJA:

kod nas, u ove naše krajeve vele: ko pjeva zlo ne misli

TRANS LASZLO TOTH off:

“Mirjana, prokleta je plavo more, Mirjana, proklete su naše zore, Mirjana, ja sam proklet . Što te sretoh, što si otišla.”

STANAR:

Ah, tu čak i znam.

KOMŠINICA:

samo neka mi se šcer makla odavle

to o njoj pjeva

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ispod glavice se, u tom trenutku otkrije čitavo brdo.

izgleda veoma dobro napravljeno, toliko dobro napravljeno da bi s ponosom moglo biti izloženo u kakvoj galeriji, evropskoj, da negdje tamo, tamo daleko, daleko od mora stoji crnogorsko brdo, samo samcijato

obično brdo kakvih po Crnoj Gori ima mali milion

tamo daleko-

u dubini scene nekog kraljevskog pozorišta

jedno jedino brdo izgleda kao nekakav Čarobni brijeg-

ni od Thomasa Mana,

ni od Kulina Bana,

nego naše, domaće

baš kao što je i ova dramska bajka domaća,

sa junakinjom koja je,

dok ste tre(p)nuli,

nestala.

brza je. vratiće se? neće se vratiti?

vratiće se, jer to što je na brdu samo trenutno nema

posljedica je magije

i to one pozorišne

u kojoj se, za tren posla, nadjemo u 1941. godini

JUNAKINJA OFF:

kojega smo danas?

KOMŠINICA off:

maj je. prvi maj. dan: četvrtak.

JUNAKINJA:

e, pa dobro.

KOMŠINICA off:

a koje dobro moja Stane, koje dobro, ođe dobra nema, niti će ga biti, bez eto

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

to je što je-

Glavica³ i Đevojčica.

sama i uplakana.

gleda ka vama.

maše.

JUNAKINJA:

ona đevojčica -

to sam ja

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Junakinja maše

Prvoj Komšinici

koja joj uzvrati,

kratko i oprezno,

ali ipak uzvrati

uzdahne, nakon čega sjedne na nekakvu stolicu što podsjeća na kućni tron

PRVA KOMŠINICA:

kako sam šela, počelo je da trese

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

njen kućni tron, ali ne samo on -

tresu se i sedišta

događa se nešto što niko od nas nikada nije doživio-

izuzev naravno Junakinja čije godine i životno iskustvo bi trebale biti zaštićene zakonom

jer ona pamti dobro Drugi svjetski rat

DOKTOR:

senilna je

JUNAKINJA:

ne prećeruj

³ vrh brda

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

efekti su jako vjerni originalu i toliko intenzivni da je zaista prava misterija kako su ovo napravili –

maršem

vojničkih čizama koje udaraju u pločice koje život znače

a koje su već

i to duži niz decenija spremne- ako ne za potpunu zamjenu, a onda barem za ozbiljno šmirglanje i farbanje

od magle se ne vidi ni prst pred okom, a ni oni natpisi na italijanskom koji u prevodu na naš znače IZLAZ.

pozorištem odliježe škripa

pet, deset, pedeset petsto pedeset 'talijanskih vojnika iz 1941. prurušenih u jagnjad

dovuče na scenu najveću italijansku čizmu koju ste ikada viđeli

i ne samo da je dovuče

nego se

š njom zaputi ka parteru

vas šačica što ste ođe ostali,

kad su svi ostali otišli

da rabotaju sigurno ne

jer nemaju đe

TRANS LASZLO TOTH off:

nako u »LOVĆEN FILM«

PRVA KOMŠINICA:

»OBOD«, »KOŠUTA«, »BOJANA«, »TARA«

STANAR:

je'! to rijeka?

PRVA KOMŠINICA:

jes' Tara je gore na sever

a Bojana...

TRANS LASZLO TOTH off:

do nje bi moga' da prošetam
e sam žedan od ovog' kamenja što su mi ga podvalili
mjesto babe i unuke

JEDINA UNUKA:

ovo je horor

PRVA KOMŠINICA:

u BOJANU je radio moj muž
to je bilo preduzeće
on je vozio kamion
bio je šofer

STANAR:

s'vaćem -
'talijani su uništili sve

TRANS LASZLO TOTH:

fino smo se proveli mogu ti reć'
odlično nam je bilo

PRVA KOMŠINICA:

svaki nas je đavo naša i snaša
no ovi naši domaći okupatori
oni su nas uništili da ne mogu više

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*posljedice intenzivnih scenskih efekata se još uvijek ošjećaju
s Marsa na pločice pa'ne jedan luster
nakon čega odma' uđe čistačica
da pomete staklo*

PRVA KOMŠINICA:

lijep li je bio,

kad se šetim
ne mogu ga prežalit'

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*gleda u razbijeni luster dok vas se šačica publike pod direktivom domaćih hostesa obučenih u uniforme
obogaćene folklor kičem,
uz malo stepenište,
popne na pločice koje život znače
a zatim se,
udobno ili manje udobno,
smjesti na brdo
na čijem vrhu i dalje stoji naša Junakinja*

PRVA KOMŠINICA:

pazite se na to staklo
e je štrcnulo

JUNAKINJA:

nijeste se trebali izuvat'

PRVA KOMŠINICA:

nagrdićete se na to staklo

JUNAKINJA:

ne dosađuj Mileva
eto tu papuče
nek se obuju
nijesu mali

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Italijanska čizma, po sred sredine partera

oko nje vojnici

slušamo

dokumentarni zvuk iz Arhiva Dnevnika »Luče« C0140

vojna muzika

*glas istog onog spikera dopire iz dubine čizme, glas kog su slušaoci mogli da čuju te 1941 godine, na
italijanskom naravno:*

TRANS LASZLO TOTH off:

Cettigne, una visione sacra alle più soavi memorie della nostra Augusta sovrana che qui ebbe i natali una volta capitale del piccolo e valoroso Montenegro ingrandita e abbellita di edifici dal compianto re Nicola ritor capitale di questa terra generosa...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*i dok većina vas,
kao ozebli sunce,
čekate provod jer ne razumijete 'talijanski,
sa ogromnim zakašnjenjem se
napokon
gore neđe iznad brda
pojave takozvani titlovi::*

»Cetinje, sveta vizija najslađih šećanja na našu uzvišenu vladarku koja je ođe rođena. Nekada prijestolnica male, a dragocjene Crne Gore uveličana i uljepšana zdanjima koja je podigao upokojeni Kralj Nikola, Cetinje će ponovo da bude prijestonica ove velikodušne zemlje koja je već proklamovala da želi da vrati svoju potpunu autonomiju pod zastavom TRECOLORE. »

STANAR:

fašisti

PRVA KOMŠINICA:

eto ti ih, de

TRANS LASZLO TOTH: off

samo da nije ova srpska bagra

PRVA KOMŠINICA:

jes' bogme dugo se to zborilo po Cetinju
da je on 'talijansko kopile

STANAR:

ko?

PRVA KOMŠINICA:

otac od ovoga momka, komšije

JUNAKINJA:

jes'

on je bio bokser

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

logično sasvim logično htio je da se odbrani od vršnjačkog nasilja koje se tada sigurno nije tako zvalo, ali je postojalo

TRANS LASZLO TOTH off:

»oprosti mi pape,

Sve te grube riči,

i moj život sada,

na tvoj život slič

sa Lovćena vila kliče

oprosti nam Dubrovniče«

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Jedinice divizije Messina ulaze na Cetinje. Vodeći ljudi grada, sa Mitropolitom na čelu, srijeću se sa komandantom italijanskih trupa. Na javnim zdanjima podižu se zastave Trecolore i crnogorska zastava koja ponovo vijori poslije 22 godine srpskog ugnjetavanja. Vojni komandant Crne Gore, zajedno sa Mitropolitom, dolazi pred Kraljev dvorac.

Dirljiva ceremonija podizanja zastave TRE COLORE padne na čizmu i pokrije je.

To se desi tako munjevito, tako iznenadjujuće i tako efikasno praćeno čitavim svjetlosnim arsenalom na kome bi mogla zavijeti i najveća evropska pozorišta

JUNAKINJA:

a muči tu, ovo je okupator.

KOMŠINICA:

okupator, okupator - silom na sramotu.

TRANS LASZLO TOTH:

E viva, e viva, e viva Montenegro, e viva, e viva, e viva Montenegro!

OPUNOMOĆENA DIDASKALIJA:

*Kliče ne vila s Lovćena nego Trans Laszlo Toth iz čizme,
na šta se
u ovom pozorišnom kontekstu niko ne odaziva
jer ispade da je to fašistički pozdrav*

TRANS LASZLO TOTH:

zbog tebe. i zbog ove srpske bagre. vi ste jedina smetnja izmedju ove dvije dobre i poštene žene, moga kuma Slovenca, mene i poštenijeh Crnogoraca koji su došli da gledaju predstavu, alo predstavu, a ne da slušaju tvoje bajke. E viva, e viva, e viva, e viva Montenegro!

OPUNOMOĆENA DIDASKALIJA:

nastavlja da urla. animira zastavu uz pomoć 'talijanskih jagnjadi.

TRANS LASZLO TOTH:

E viva e viva e viva Montenegro!

OPUNOMOĆENA DIDASKALIJA:

jagnjad bleje za njim

JUNAKINJA:

a bleje bogami, no što će činjet jagnjad e će blejat'

OPUNOMOĆENA DIDASKALIJA:

*zvuk koji u potpunosti zaglušuje sve pa i mene-
ovu didaskaliju*

*i baš kad je djelovalo da toj histeričnoj atmosferi viorenja talijanske zastave, fotografisanja sa čizmom,
skandiranja i skakanja po parteru, koja po mnogo čemu pošeća na proslavu Dana Državnosti*

baš kad se, dakle, činilo da je svemu tome došao kraj –

Trans Laszlo Toth izvadi nož

Svi i sve se zaustavi.

TRANS LASZLO TOTH:

al' ste vuci ali ste lisice?

OPUNOMOĆENA DIDASKALIJA:

muk

TRANS LASZLO TOTH off:

zucnes li još jednu

tebi ću ga pod vrat'

PRVA KOMŠINICA:

isti otac

JUNAKINJA:

kud će kruška bez pod krušku

TRANS LASZLO TOTH off:

Mir mir mir nitko nije kriv ava ava ava Didaskalija je krava, a ja sam ođe bog i batina. naoružan sam do zuba. da znate. navucite mi zavjesu. odma sad. oću u miru da izijem prvo ovu jagnjad.

OPUNOMOĆENA DIDASKALIJA:

zavjesa se polako spušta

preplašena jagnjad ostaju iza nje

sudbina im je zapečaćena

u istorijskoj fresci

dok ste vi gledaoci ođe i sad

na sigurnom -

sa Junakinjom i Prvom Komšinicom,

na pločicama koje život znače,

pod utiskom magle koja nepovratno guta sve

pa i brdo na kom sedite

TREĆI DIO

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*čuje se Fantasia u D Molu,
Mozart
zavjesa otvorena
parter pun jagnjećih koža koje vise sa svih strana
Trans Laszlo Toth,
tranžira meso*

JEDINA UNUKA:

moja baba je bila partizanska kurirka

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*kaže to Glavnoj Sestri koja je,
na tu njenu doduše kratku, ali brzu i neočekivanu izjavu o plemenitom dugu ovoga društva prema
istorijskoj ulozi Junakinje,
samo prostrijeli pogledom*

JEDINA UNUKA:

i to tako da brže bolje učitim

JUNAKINJA:

ti da ućutiš, što će to bit' -
nako snijeg u sred ljeta
da uništi i ovo malo uševa u ovaj kamen

JEDINA UNUKA:

učitim se, u nadi da ćutanje može pomoći

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*ćutanje je zlato
bilo nekad*

PRVA KOMŠINICA:

muči tu, ne znaš ništa,
ništa pod Bogom jakijem

TRANS LASZLO TOTH:

jak je Bog
mnogo je jak
al' nije ka' ja

PRVA KOMŠINICA:

ne bojim se nikoga do Boga

JUNAKINJA:

koga jednom zmija peči,
taj se i guštera boji

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*kaže Junakinja svom prošlogodišnjem Stanaru
koji je nije zaboravio*

PRVA KOMŠINICA:

on bogme vazda pošteno

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*stoji tamo nad bolničkim krevetom opšte bolnice na Cetinju
bolnice koja se zove Danilo Prvi, a ne Danilo Jedan
stoji Stanar i zagovara našu Junakinju -*

STANAR:

pješke si isla?

JUNAKINJA:

sve pješke, no kako, no pješke?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*precizno nabraja sela
kojima je kao sedmogodisnjakinja u opancima ili pletenici nosila poruke u štab*

JUNAKINJA:

Releza, Đinovići, Bokovo, Kosijeri...

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

crnogorski toponimi zvuče kao molitva

JUNAKINJA:

jes' bogami, sve sam pješke 'odila -
imala sam cipelice neke što su mi sašili,
opanaka nije bilo

DOKTOR:

senilna je

STANAR:

a ko ti je pleo pletenicu

JUNAKINJA:

majka ili baba

PRVA KOMŠINICA:

poslije korone u ruke nijesam više ništa mogla
no mi je Stane plela
svako jutro
dok nije umrla

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

no ona kukavica

*ka što je Prva Komšinica i rekla na sami početak-
nije umrla*

no se rodila

JUNAKINJA:

rođena sam isto jutro kad je ubijen Aleksandar

TRANS LASZLO TOTH:

biće kralj –

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:
*vršne princeza koja ga je porodila
princeza koju je od batina ubio njen muž
srpski prijestolonasljednik,
Aleksandrov otac
o čemu i dalje svi čute*

TRANS LASZLO TOTH:
ćutanje je zlato

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:
*a nasilje se svakako dokazuje teško
čak i kad je freško,
a ne posthumno*

TRANS LASZLO TOTH:
sad se čoče neko šetio da je crnogorska princeza srpska snaha, majka budućeg kralja, bila u visokoj
trudnoći gurnuta niz stepenice nakon što je pretučena od strane svog supruga koji je, sto bi se u našem
junackom narodu reklo: ima' je prgavu narav

PRVA KOMŠINICA:
jes' tuka je bogme
neću te lagat
nervozan je bio na posa'
su ga nešto šekirali
ima je puno problema
ne znam kakvijeh
no znam samo da su mu o glavi radili

TRANS LASZLO TOTH:
»razbolje se zorna Zorka
sa Cetinja Crnogorka
pa je pitam šćeri Zorko
što te boli Crnogorko«

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Trans Laszlo Toth i dalje tranžira meso

TRANS LASZLO TOTH:

ogladnjeli su ljudi

pa da ispečem malo jagnjetine

sušit' je na Njeguše nemam kod koga

JUNAKINJA:

gladna sam

nema niđe niko

boli me ka' u oko,

ne mogu da se pomjerim

PRVA KOMŠINICA:

boli me nepravda

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

to se samo kod nas tako kaže,

kod nas i niđe drugo su običaji takvi

PRVA KOMŠINICA:

nikakvi su –

eto kakvi su običaji

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

puštiće junakinju da umre od gladi

prirodnom

nenasilnom smrću u otpusnoj listi pisaće-

DOKTOR:

prirodna smrt

smrt od starosti

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ona koja nikome neće biti čudna

jer niko neće ni tragati

PRVA KOMŠINICA:

e trag im se dabogda utro

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*smrt dakle, u otpusnoj listi
potpomognuta od strane sviju njih
odmagača*

DOKTOR:

svaka smrt je nasilna
pa i ova

JEDINA UNUKA:

sumnjam na sepsu
nemam dokaza
nikakvih
bespomoćna sam
a u meni...

TRANS LASZLO TOTH:

čime potkrepljujete svoju sumnju

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*pitaju je na sudu
društenom hipokrizijom,
rekla bi,
ali ne kaze to*

JUNAKINJA:

ne, nije to njen jezik no tvoj

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*njena smrt
je studija slučaja jedne plemenske zajednice koja se
silom na sramotu
zove društvom*

PRVA KOMŠINICA:

no, neka odmara

JEDINA UNUKA:

ovako je bilo

PRVA KOMŠINICA:

u snu se ne snilo

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

sto bi rekli naši stari

TRANS LASZLO TOTH:

čiji naši?

JEDINA UNUKA:

naši stari o kojima nema ko da brine.

TRANS LASZLO TOTH:

čuš nema ko da brine

kako to nema ko,

imaju domovi

što pričaš to i tako

i nikako drugačije o svome jedinome narodu jedna nebila o ovome junačkome špijunskome poltronskome primitivnom narodu

GLAVNA SESTRA:

kakav gođ da je naš je

naši smo

znamo se

ali vas ne znam

STANAR

ja nijesam odavde

GLAVNA SESTRA:

nego -

PRVA KOMŠINICA:

iz Slovenije

TRANS LASZLO TOTH:

a Slovenac, dežela družē, dežela je to
oni su vazda odskakali od nas
a što si doša' odje jadan nebio sto ces ođe

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

da utješi Junakinju

STANAR:

živa mala žena bijele kose u crnini
liči na nekog malog diva

PRVA KOMŠINICA:

mogla je,
sto godina
da nije bilo njih

TRANS LASZLO TOTH:

pušti me više častiti, oli?
mladi momci ginu,
a ja sad treba da razbijam glavu oko stogodnje babe

JUNAKINJA:

ako sreteš Jova Perova reci mu đe sam,
dako dođe da mi ovo takne,
ako bude ima' kad
no ima on svoga posla

GLAVNA SESTRA:

nemojte slučajno da je presvlačite
to je moj posa'
kad stignem

STANAR:

jeste li vi jedina sestra ođe?

GLAVNA SESTRA:

glavna i jedina, ali nijesam junakinja,

pošto nemam pomagača

aha

evo ga Ljekar

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

uh dobro je

da barem neko glavom i bradom može da stane ispred nas i gledajuću nas u oči kaže:

ja sam operaciju dobro uradio ne jednom nego dva puta, a uradicu je i treći put ako treba, a očigledno da je to neophodno posto je stanje umiruće

STANAR:

bolno,

mora biti

jako bolno

JUNAKINJA:

ćutim i trpim

živa se ne ćujem

a komšinica laje li laje-

STANAR:

ne prestaje

PRVA KOMŠINICA:

doktor laže ka' pas. mene je rekla ova što dolazi kod mene da tu operacija uopšte nije rađena

a da ona ima 30 kila

GLAVNA SESTRA:

morate da jedete

JUNAKINJA:

a ti moraš da probušiš kašiku

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

na šta se Glavna Sestra zaputi pravo u svoj kabinet i stane na vagu koja ne laže

JUNAKINJA:

ona je bremena, no još izgleda nije s'vatila

PRVA KOMŠINICA:

i kad će je operisat?

DOKTOR:

ja vam ponavljam: operacija je rađena ne jednom nego dva puta

STANAR:

treću sreću

čekam pred ordinacijom ljekara

gužva

PRVA KOMŠINICA:

ludnica

GLAVNA SESTRA:

moje radno mjesto

'ajte kod mene u sobu

STANAR:

glavna sestra zatvara vrata za mnom

napravi mi prostor da sjednem

laktove nasloni na sto

uhvati se rukama za glavu

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

i kaže:

GLAVNA SESTRA:

ne znam đe mi je glava

PRVA KOMŠINICA:

laže

GLAVNA SESTRA:

izvinite,

sve mi se skupilo

STANAR:

gledam je

ima plave oči

JUNAKINJA:

Jezero je ponekad plavo a ponekad zeleno, viđećeš ti to

tamo idemo sljedeći put

STANAR:

zadnji put je da se vidimo

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ali joj ne kaže to

JUNAKINJA:

fala vi e ste došli

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

najradije bih je pavela

STANAR:

a đe? đe ćeš s njom?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

optužena bih bila za otmicu

jer mora da se zna red

GLAVNA SESTRA:

sve je jasno

ali se ne može sve postići

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*naročito ne stogodišnja baba
koja nema direktnih potomaka*

PRVA KOMŠINICA:

nema ođe ni sreće ni naroda,
ni pomoći njojzi nema

DOKTOR:

operisaću je možda i danas, a možda i u ponedjeljak kad se vratim s puta

JUNAKINJA:

đe ce? oće li u Kunopris?

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ne zna se

GLAVNA SESTRA:

nista ti ne znaš,
i bolje sto ne znaš
evo pogledajte –
ja nemam đe da je upišem

STANAR:

ne gledam okrenuti monitor nego nju
glavnu sestru
najradije bih je zagrlio

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*malo joj fali da je zagrlj jer -
žena je na rubu suza*

STANAR:

težak Vam je posao

GLAVNA SESTRA:

sama sam ga birala

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

odbrusi

kao da ne postoji način da se posao promjeni

TRANS LASZLO TOTH:

što je s tobom jadna,

čuš da promijeni posa'

jesi li ti normalna?

da promijeni posa' u Crnu Goru

alo tebi se obraćam đe žavis ti

STANAR:

u Sloveniju

TRANS LASZLO TOTH:

pa tako reci da znamo

da ti se ne razumamo

JUNAKINJA:

ne razuma mi se niko dako on

GLAVNA SESTRA:

nemojte nam odmagati

STANAR:

mogu vam pomoći da je presvučete

GLAVNA SESTRA:

ne

STANAR:

ali ne možete sami

povrijedićete je još više

GLAVNA SESTRA:

izađite napolje

da ne zovem obezbjeđenje

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

već je sve pečatirano

na prijemnom odjeljenju

sigurno nije

kod Boga da -

kod Njega se te procedure odvijaju lakše i brže

PRVA KOMŠINICA:

ona se smrže

JUNAKINJA:

nije mi studeno, no se ti malo priobuci

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

oko srca...

a ono -

pumpa li pumpa

čudi se i sama Junakinja

odakle mu snaga

GLAVNA SESTRA:

on je neumoljiv

to najbolji doktor koji postoji

DIDASKALIJA / PIPOVJEDAČICA:

pod kapom nebeskom

hirurg, specijalista, humanista

polaže Hipokratovu zakletvu

PRVA KOMŠINICA:

čiju zakletvu

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

tišina

GLAVNA SESTRA:

oca medicine

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*radi se o zavjetu u kome se zaklinje da će primijeniti mjere za dobrobit bolesnih prema svojoj sposobnosti
i procjeni*

*i da će ih čuvati od štete i nepravde
iza svakog od ćoškova ovog dugog hodnika
bolnice*

DOKTOR:

neću dati nikakav smrtonosan lijek nikome ko ga traži
niti ću takvo nešto predlagati

JEDINA UNUKA:

a sta vi predlažete?

DOKTOR:

neka je na odjeljenju

GLAVNA SESTRA:

nema mjesta

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

gledam sestru i pitam se kolika je plata naših poslanika?
gledam sestru na rubu suza i pitam se kolika je plata savjetnika naših poslanika?
gledam sestru i pitam se koliko su plaćene njihove starlete

PRVA KOMŠINICA:

one su ti u Srbiju znaš
kod nas ti toga nema

JEDINA UNUKA:

osim kad se digne mali avion o državnom trošku

digne se za doktora
i još jednu osobu

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

*koja nije Glavna Sestra -
ona je udata žena sa dvoje male djece
i još jednim na putu*

TRANS LASZLO TOTH:

kopile!

DOKTOR:

ja sam porodičan čovjek

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

*njeguimo prave vrijednosti u društvu patrijarhata,
starog kao ...*

DOKTOR:

Grčka je moja destinacija za odmor

TRANS LASZLO TOTH:

Kune se Apolonom ljekarom i Asklepijem i Higijom i Panakejom i svim bogovima i boginjama koje poziva za šedoke

PRVA KOMŠINICA:

pazi da te ne čuju

TRANS LASZLO TOTH:

Tišina!

nastavite molim Vas

ovu zakletvu i ovaj zavjet

prema svojim sposobnostima i rasuđivanju

DOKTOR:

smanjena mi sposobnost rasuđivanja

zbog umora

moram na put
na more
da odmorim

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*gledamo ljekara koji gleda statuu Hipokrata
pravo u oči*

kao da bi ga ovaj mogao viđeti

naposljetku priđe Trans Laszlo Toth sa doktorovim medicinskim čekićem u rukama i kaže:

TRANS LASZLO TOTH:

» Progovori«.

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

i Hipokrat i doktor ćute

TRANS LASZLO TOTH:

progovori

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ostali su bez teksta

TRANS LASZLO TOTH:

majku vam jebem!

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

Trans Laszlo Toth čekićem razbije bistu

zdrobi je

komadi mermera,

prašina

nikako da se slegne

doktor kašlje

DOKTOR:

mogu li da otvorim prozor?

TRANS LASZLO TOTH:
mene pitate?

DOKTOR:
vas. sami smo oče

STANAR:
ovo je košmar

GLAVNA SESTRA:
svi sve svaljuju na nas

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:
Stanar pokušava da otvori prozor

STANAR:
ne radi

GLAVNA SESTRA:
ne čudi me

STANAR:
čudim se. svemu.

PRVA KOMŠINICA:
kod vas je sve sigurno bolje

STANAR:
drug'čije je

PRVA KOMŠINICA:
pa jes', i to što kažete

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:
*jak doktorov kašalj
nekoliko Toth – ovih psovki
nakon toga opet čistačica*

*skuplja komade mermera
bez zanimanja za to da li se Hipokrat može ponovo sastaviti
i bez svijesti o tome da Kinezi*

STANAR:

Japanci

TRANS LASZLO TOTH:

Isto ti je to. Svudje je sve isto. Svi su isti. Gori od nas. Mi smo najbolji. Mi smo najgori. Nas nema u svijet.
Mi smo mi. Mi pa mi. Takvi smo kakvi smo. Ne možemo postati Kinezi

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*Japanci imaju posebnu tehniku sastavljanja pukotine
pozlaćuju je
tako je razbijeni predmet nakon ponovnog sastavljanja još vredniji*

GLAVNA SESTRA:

ko će sad o tome jadu da radi?

PRVA KOMŠINICA:

niko.

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

jasno i glasno.

*nikoga ne zanima Hipokrat čak ni dok je bio u jednom komadu
a kamoli sad-*

*kad razbijen leži na đubraoniku čistacice opšte bolnice u Risnu
baciće ga u istu onu kantu sa biološkim otpacima*

GLAVNA SESTRA:

usranim pelenama

TRANS LASZLO TOTH:

sestro, pazite kako se izražavate
prisutna je kulturna publika na državnim jaslama

ali me za njihove prnje boli kurac pravo da vam kažem
kupiće oni nove
kad je na rate ne ošete
no ja ne bi' da se mi se usmrde kože od ovih jagnjadi

PRVA KOMŠINICA:

izdržaćemo nekako ovaj smrad,
a nepravdu kako ćemo

TRANS LASZLO TOTH:

lako ćemo
po kratkom postupku

PRVA KOMŠINICA:

daj to mene
ja imam jak zeludac

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*balegom su lijepili kuće
može vala i komšinica slomljenog Hipokrata
ako će to što pomoć
kad vec zlata
nema*

PRVA KOMŠINICA:

ne vala ni za lijek

TRANS LASZLO TOTH:

ima svega ima
kako za koga
za mene ne

PRVA KOMŠINICA:

doktor je nikakav-

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

čudotvorac,

*sigurno ne -
ja nijesam Bog,
reče on Jedinoj Unici*

TRANS LASZLO TOTH:

neka joj je reka'
u pravu je čo'jek

DOKTOR:

uradicu opet šta je do mene

PRVA KOMŠINICA:

a nije uradio

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA

*pojavile su se objektivne okolnosti:
dva ranjenika iz mafijaskih obracuna, dvadesetjednogodišnji motorista*

DOKTOR

sav izlomljen
tri, trideset tri, tristatrideset tri operacije sam uradio...

PRVA KOMŠINICA:

pa jes' ima preče i od prečeg
a najpreče je

GLAVNA SESTRA

da se popišam
ako mi vjerujete
nemam vremena

STANAR:

vjerujem vam,
izvinite

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

kaže Glavnoj Sestri i izadje iz male ambulante

*pusti je da se isplače
ako ona to uopšte sebi dozvoljava
a znam da ne
jer ođe su žene*

PRVA KOMŠINICA:
nagrđene

JEDINA UNUKA
Glavna Sestra neće ni na telefon da mi se javi
a zovem evo od jutros peti put

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:
Suze Prve Komšinice

PRVA KOMŠINICA:
E, sta si dočekala moja Stane.

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:
*ljetu je sunce i more
na nekoliko stotina metara od nas
tako blizu*

JUNAKINJA:
daleko je jezero
vidim ga
i kad mognem ustaću
pa polako
do ujutru ću stić'

GLAVNA SESTRA:
ne znam kako da vam dokažem:
ne smijete da ustajete

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:
*a ni ne može,
vezali su je za krevet*

GLAVNA SESTRA:

đe će,
nije mi jasno

JUNAKINJA:

za jagnjadima

TRANS LASZLO TOTH:

nemo'te slučajno poč' kućama što nećete svratit' na jagnjetinu
sprema' sam je ispod sača
ima za sve

PRVA KOMŠINICA:

valja se kažu
no ja nijesam gladna

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

zvuk čaklara odliježe hodnicima odjeljenja opšte bolnice

JUNAKINJA:

Aha, eno ga ovan
vidiš li mu čaklar

STANAR:

šta je čaklar

JUNAKINJA:

ono zvono što mu je na teljigu

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

*savijenom od istanjene dašcice od mladog oraha
trešnje
jasena
ili javora*

JUNAKINJA:

a najbolje bi bilo, ako se može naći, da teljig bude od tisovog drveta.
evo i tebe ova tisovina

STANAR:

što?

PRVA KOMŠINICA:

da te čuva od zlijeh očiju

JUNAKINJA:

ugiča - to ti je ovan
predvodnik stada

STANAR:

shvaćam

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

to je stara crnogorska riječ

GLAVNA SESTRA:

ovo je bolnica, a ne učionica

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

zvuk zvona

ne školskog

nego

četvorougaoznog zvona od pleha -

zvuk koji odliježe praznim hodnicama

GLAVNA SESTRA:

kojima svakodnevno pređem kilometražu -
ma, bolje da vam ne pričam

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

sestra prilegne na kauč

gledamo njene noge

natečene

vene proširene

GLAVNA SESTRA:

brojim ovce da bih zaspala

JUNAKINJA:

svoga je bilo, svega,

nego čojek prećuti, pretrpi, preživi

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

muk

GLAVNA SESTRA:

pa sto se onda derete shvatate li vi da se mi nalazimo na odjeljenju sa posebno osjetljivim pacijentima

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

na to Komšinica, žena od nekih sedamdeset sedam, sedamdeset osam godina

visine stosedamdesetak centimetara na kojima nosi svu svoju težinu

a ima me ne boj se

nekih stotinak kilograma se nasloni ne na štap, ostavljajući stolicu koja više liči na nekakav kućni tron ,

da zjapi prazna

STANAR:

pokušavam da shvatim

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ali ne može je l da

kako će on da shvati našu bajku

naročito onu o dvije komsinice

koje su jednom

u srečno vrijeme dok su obje jos uvijek bile zive

sa istom njeznošcu u glasu komentarisale dvije grlice na jednoj od lipa ispod

TRANS LASZLO TOTH:

ono nije lipa nego jofa

ti nemaš pojma

PRVA KOMŠINICA:

šezdeset godina smo provele vrata u vrata
sad su zaključana

STANAR:

možda je Ljekar očekivao da ga častim

JEDINA UNUKA

to je njihov posao

PRVA KOMŠINICA:

đe će im duša

TRANS LASZLO TOTH:

u pakao zna se!

JEDINA UNUKA

haos im je napravila dolje

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ustala je

sa slomljenim kukom

i krenula da ide

niko nije mogao da je zaustavi

JUNAKINJA:

idemo na izlet

DOKTOR:

đe?

JUNAKINJA:

u Štitare

to je nadmorska visina Barutane

STANAR:

slikam pogled na Jezero

JEDINA UNUKA:

nemaš sta ići

ona nista više ništa ne zna

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

iako još uvijek uporno maše s one iste glavice

JEDINA UNUKA:

baš je loše

van sebe je

PRVA KOMŠINICA:

svašta su joj dali

samo da bi je za krevet prikovali

TRANS LASZLO TOTH:

unuka, koga još da tužimo?

JEDINA UNUKA:

državu

prijestonicu

socijalnu službu

sve njih zajedno

TRANS LASZLO TOTH:

znači svakoga i nikoga

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

duga pauza

refleksija odsutne publike o besudnoj zemlji

STANAR:

Tamo je sjedila neka čistačica koja je samo gledala. Sjećam se da sam gledao kroz prozore... tamo su bili neki borovi, lijepa sjenka mi se činila, ali je na njeno lice padalo sunce pa smo probali sa nekim čaršafom

da to pokrijemo...Aha trebao je dignuti naklon od kreveta pa sam išao da trazim jos jedan ovaj, kako se kaze: pošter, blazinu, jastuk, to mislim da sam kupio. I pelene. I spavaćicu. Onda znam da sam opet isao da čekam sestru Vazduh je bio sve nepodnošljiviji

TRANS LASZLO TOTH:

pečenje je spremno!

PRVA KOMŠINICA:

ona je umrla gladna. sram ih bilo.

JUNAKINJA:

Sve me šćaše na nekakvo lukavstvo. Lukav čoek je gori no špijun. Kad ti podlo podvije.

GLAVNA SESTRA:

radim za platu koja iznosi

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

ne, molim Vas necemo o parama

STANAR:

oće li je operisati ako mu damo pare?

DIDASKALIJA/ PRIPOVJEDAČICA:

saučešće u korupciji

dio naših obicaja

kakvi su takvi su naši su

STANAR:

umire jer ne dobija adekvatnu njegu

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

to je jasno

umirat se mora

ali ne na ovaj način

JUNAKINJA:

umirim se. ležim tamo kao da sam tamo

iako sam -

na jezeru

za ovcama

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

od života nije ostalo nista više

samo kost i koža i duša

STANAR:

kad sam jednom bio kod mame u bolnici

gledala je u zid

u neku tačku u ćošku

mimo mene

vidljivo je bilo da je odsutna

JEDINA UNUKA:

nemate više što ići

rekli su mi da jedva diše

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

na prijemnom

hodniku nekog doma za starce

PRVA KOMŠINICA

sama. jadna, šta je dočekala...

JUNAKINJA:

smrt

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

blizu je,

sasvim blizu

JUNAKINJA:

toliko blizu da već ošjećam

studen njenih prstiju na mome čelu.

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA:

čuje se još samo lupanje kiše u oluke

i zvuk hodalice koju Komšinica polako ali sigurno pruža ispred sebe ne bi li zakoračila

zakonačila tamo gdje je svejedno

PRVA KOMŠINICA:

džabe sad sva priča,
nje nema te nema

DIDASKALIJA / PRIPOVJEDAČICA

Junakinja i dalje maše.

Tržaški partizanski pjevački hor / Coro partigiano Triestino. Čuje se iz orkestarske rupe, ili sa zvučnika ako se rupa (iz nekog, bilo kog opravdanog ili izmišljenog razloga), za potrebe ovog posljednjeg svečanog ispraćaja ne može otvoriti...

E seppellire lassù in montagna, O bella ciao, bella ciao, bella ciao, ciao, ciao! Seppellire lassù in montagna Sotto l'ombra di un bel fior.

Stamattina mi sono alzato, O bella ciao, bella ciao, bella ciao, ciao, ciao! Stamattina mi sono alzato E ho trovato l'invasor.

Propada kiša. Magla je

Sve gušća.

Do potpunog zamagljenja scene

EPILOG

didaskalija / pripovjedačica:

publika na sceni.

snopovi reflektora usmjereni

na skulpturu,

koja stoji na postolju po sred sredine scene.

Dolazi doktor. Preplanuo. U bijelom manitlu, opranom na devedeset, razumije se da tekst koji izgovara ipak neće biti reklama za Ariel Montain Spring 3 kg, 30 pranja za koji je, čak i na akciji potrebno izvodvojiti čitavih 110 eura

prva komšinica off:

e džaba ti vala, moš' ga reklamirat kol'ko gođ očeš...

doktor:

ovaj funkcionalni model kuka u prirodnoj veličini jasno pokazuje anatomiju i mehaniku ljudskog zgloba kuka

didaskalija / pripovjedačica:

*baš u tom trenutku, škripa vrata koja pažnju publike sa sculpture na sceni preseli u parter-
s teškim naporom, oslanjajući se na svoju hodalicu, praćena vrlo prezicnim snopom svjetla, uđe Prva
Komšinica*

uđe i zaputi se prema sjedištima

*njeno epsko hodanje prati niko drugi do muzika koju je pisao Slobodan Bodo Kovačević, na tekst Alekse
Šantića.*

Glas Jadranke Stojaković i »Što te nema?«

jadranka stojaković off:

Kad na mlado poljsko cv'jeće Biser niže ponoć nijema, Kroz grudi mi želja l'jeće: „Što te nema, što te nema?“ Kad mi sanak pokoj daje i duša se miru sprema, Kroz srce se glasak krade: „Što te nema, što te nema?“ Vedri istok kad zarudi U trepetu od alema, i tad duša pjesmu budi: „Što te nema, što te nema?“ I u času bujne sreće, i kad tuga uzdah sprema, iz grudi mi pjesma leće “Što te nema, što te nema? Što te nema, što te nema?”

tri minuta i pedeset šest sekundi Jadrankin glas prati Prvu Komšinicu koja se u samom finišu pjesme (koju publika doživi toliko emotivno da mnogi čak i puste suzu) svali u sedište.

didaskalija / pripovjedačica:

mrak. na rez. svjetlo je opet na skulpturi

doktor:

ovaj potpuno fleksibilni zglob kuka pokazuje abdukciju, anterverziju, retroverziju i unutrašnju vanjsku rotaciju

prva komšinica (*iz mraka*):

još samo da kažeš kol'ko košta...

doktor:

funkcionalni ljudski kuk, dimenzije 17 x 12 x 33 cm, težina: 0,741 kg, cijena 137 eura. dolazi na postolju

komšinica:

ne, no s pozlatom

didaskalija/pripovjedačica:

što bi bila zlata vrijedna ideja kad bi publika, sva publika koja stoji na sceni prionula na posla'

glavna sestra:

na medicinskim kolicima već vozim sav materijal neophodan za pozlaćivanje kuka

didaskalija / pripovjedačica:

za nekoliko trenutaka počinje prava pravcata likovna društveno odgovorna radionica, na kojoj će Junakinjiin stanar, onaj slovenački umjetnik, učiti publiku kako se pravi pozlata

glavna sestra:

imam previse posla

didaskalija / pripovjedačica:

tako da će samo projuriti parterom, nakon što kolica sa materijalom stabilno smjesti na scenu

prva komšinica:

nema ona kad, nema...

didaskalija/ pripovjedačica:

za pravljenje pletenice sigurno nema

prva komšinica:

a ne, ne boj se...nema mene moje Stane

didaskalija / pripovjedačica:

tako da će komšinica morati sama da se snađe

prva komšinica:

da se ne snađem vala, no da prekratim, jednom za vazda

glavna sestra:

pojavljujem se sa tacnom na kojoj su makaze

didaskalija / pripovjedačica:

glavna sestra se pojavljuje u parteru sa tacnom na kojoj su makaze

glavna sestra:

glavno svjetlo je, po prvi i posljednji put na meni

didaskalija / pripovjedačica:

svjetlo je, po prvi i posljednji put na njoj

komšinica:

muči tu,

ponavljaš ka papagaj!

didaskalija / pripovjedačica:

kroz nekoliko trenutaka će se dogoditi neizbježno – kosa, koju nema ko da plete biće odrezana.

komšinica:

da ne bi slučajno!

doktor:

sestra mi kaže da nećete da sarađujete

komšinica:

e, pa naopako vam je rekla

didaskalija / pripovjedačica:

na to iznenadnim pokretom ruke ščepa makaze i odreže dugu neurednu pletenicu, koja je za potrebe ove naopake bajke još duža nego što je u stvarnosti – onoj stvarnosti koja ima strukturu fikcije u kojoj se opet pojavljuje čistačica- ista ona koja je prije jedno tri sata pozorišnog vremena, dakle tada, nekada davno, toliko davno da je pitanje da li se tog scenskog događaja: njenog metenja razbijenog Hipokrata, umorna publika uopšte više i seća

doktor:

na ljetovanju sam kupio novog

didaskalija / pripovjedačica:

doktor, iz nekog nepoznatog razloga, voli da ima Hipokrata na stolu

doktor:

navike su čudo

prva komšinica:

vrni mi tu pletenicu

didaskalija / pripovjedačica:

čistačica je ignoriše na isti onakav način kao što nju svi sve vrijeme ignorišu

didaskalija / pripovjedačica:

sve vrijeme ili svo vrijeme pitanje je koje u ovom napetom trenutku, dok iščekujemo da li će komšinica dobiti nazad svoju odrezanu pletenicu ili ne

prva komšinica:

ne, ne i ne. vrati mi to, to je moja kosa, čuješ li ti mene

didaskalija / pripovjedačica:

sasvim dobro je čuje ali uzalud,

neće je poslušati –

pletenicu će, prema unaprijed utvrđenom dogovoru sa rediteljem ove bajkovite drame, položiti na isti onaj aluminijumski posluzaonik na kome je glavna sestra, maločas, unijela one makaze

doktor:

vratite sestri makaze

prva komsinica:

kad se vrne

glavna sestra:

ako se vrnem

didaskalija / pripovjedačica:

jer će, nakon što pletenicu preda umjetniku, nestati bez traga

prva komšinica:

obestrvila se dabogda

didaskalija / pripovjedačica:

to izusti, laku dušu pusti

doktor:

kod starijih je ljudi, naročito kad ostanu sami, depresija veoma česta pojava

a će depresija, znate i sami...

didaskalija / pripovjedačica:

ne izgovori ono sto je očigledno

komsinica, za makazama u vratnoj aorti iz koje lipti krv

sve i svi nestanu

magla i -

snijeg

koji pada beskonačno dugo

neđe daleko

daleko od jezera

čuje se glas Trans Laszla Toth-a koji pjeva:

TRANS LASZLO TOTH off off-ova:

“Senza lei

Il tempo sembra strisciare passando piu lento del solito

Senza lei

Che amare un'altra mi sembra davvero qualcosa di stupido

Che vita inutile

Senza lei

Bevo fumando e poi mangio bocconi di picco le lacrime

Son diventato pensandoci bene anche un povero diavolo

E se mi guardo allo specchio mi sembro piu vecchio in un attimo

Chissa se impazzira

Si puo pure andar gia dal balcone

Dare un calcio pia forte al portone

Ma non senti lo stesso dolore

Quel sapore di morte nel cuore se tu non ci sei”⁴

⁴“Bez nje Čini se da vreme teče sporije nego obično Bez nje To što volim nekog drugog zaista mi izgleda glupo Kakav beskorisni život Bez nje Pijem dok pušim, a onda jedem puna usta suza Razmišljajući o tome, postao sam i jadni đavo A ako se pogledam u ogledalo, u trenu izgledam starije Ko zna da li će poludeti Možete čak i sa balkona Udari jače u vrata Ali ne osećate isti bol Taj ukus smrti u srcu ako nisi tu”

